

Міністерство культури та інформаційної політики України
Державний науково-методичний центр
змісту культурно-мистецької освіти

«СХВАЛЕНО»

Науково-методичною радою
Державного науково-методичного центру
змісту культурно-мистецької освіти
Протокол № 1
від «18» лютого 2022 р.

Типова навчальна програма з навчальної дисципліни
«МУЗИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ ВІОЛОНЧЕЛЬ»
середнього (базового) підрівня початкової мистецької освіти
з музичного мистецтва початкового професійного спрямування,
інструментальні класи

Київ
2022

Типова навчальна програма з навчальної дисципліни «МУЗИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ ВІОЛОНЧЕЛЬ» середнього (базового) підрівня початкової мистецької освіти з музичного мистецтва початкового професійного спрямування, інструментальні класи. Київ, 2022. 23 с.

- Укладачі: **Чобітко О. Ю.**, викладач, завідувач відділу струнно-смичкових інструментів Дитячої школи мистецтв № 5 (м. Львів), спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, *координатор групи*;
Войгинська Е. Й., викладач Львівського музичного фахового коледжу ім. С. П. Людкевича, Львівського державного музичного ліцею ім. С. Крушельницької, спеціаліст вищої категорії;
Луценко О. Е., викладач Дитячої музичної школи № 1 ім. М. Мозгового (м. Хмельницький), спеціаліст вищої категорії, старший викладач;
Романова В. І., викладач Харківського державного музичного ліцею, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист; «Відмінник освіти України»;
Тітяєва Т. В., викладач, завідувач відділу струнно-смичкових інструментів Луцької музичної школи № 1 ім. Ф. Шопена; спеціаліст вищої категорії, старший викладач.
- Рецензенти: **Анастасьєва Н. О.**, викладач, завідувач відділення професійного спрямування Комунального закладу «Маріупольська школа мистецтв Маріупольської міської ради» та вищого навчального закладу комунальної форми власності «Маріупольський коледж мистецтв», спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, заслужений працівник культури України;
Чорна Т. П., викладач Броварської міської дитячої музичної школи, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Типова навчальна програма з навчальної дисципліни «**Музичний інструмент віолончель**» (далі – типова навчальна програма) розроблена з урахуванням вимог до обсягу та результатів навчання, передбачених Типовою освітньою програмою середнього (базового) підрівня початкової мистецької освіти з музичного мистецтва початкового професійного спрямування, інструментальні класи (наказ Міністерства культури України від 23.07.2019 № 562), містить загальний нормативний зміст, обсяг та нормативні результати навчання учнів гри на віолончелі, а також окреслює рекомендовані підходи до планування й організації освітнього процесу в класі віолончелі. Нормативний зміст навчання за типовою навчальною програмою базується на музично-виконавських традиціях і сучасних досягненнях української, європейської та інших зарубіжних віолончельних шкіл та педагогічних методик і враховує актуальні потреби творчого самовираження особистості, формуванні образного мислення та емоційно-естетичного досвіду, набутті практичних навичок гри на віолончелі.

Типова навчальна програма може бути основою для розроблення викладачем робочої навчальної програми з навчальної дисципліни «**Музичний інструмент віолончель**». У робочій навчальній програмі викладач деталізує, конкретизує та адаптує нормативний зміст дисципліни, відповідно до місцевих умов і потреб учня/учениці, визначає організаційні форми проведення та види навчальних занять, комплекс художньо-педагогічних технологій та методів викладання, необхідне методичне забезпечення, форми та засоби контролю якості знань учнів з урахуванням індивідуального підходу. А також викладач може реалізувати власний алгоритм викладання через перерозподіл нормативного змісту навчання та зміни послідовності викладання навчального матеріалу дисципліни за модулями, уточнення додаткових обсягів навчального матеріалу та результатів навчання понад визначених типовою навчальною програмою.

Мета вивчення дисципліни орієнтована на формування в учнів базових навичок гри на віолончелі, розвиток музично-естетичної культури, розвиток ціннісного ставлення, інтересу до музичного виконавства та мистецтва, мотивації подальшого навчання гри на віолончелі. Опанування нормативного змісту типової навчальної програми забезпечить учням можливість застосовувати набуті в процесі навчання компетентності для творчої самореалізації в повсякденному житті, а також подальше здобуття мистецької освіти професійного спрямування на поглибленому підрівні початкової мистецької освіти (за наявності) або в системі фахової передвищої освіти.

Освітній процес з навчальної дисципліни «**Музичний інструмент віолончель**» здійснюється у формі навчальних занять, заходів поточного та підсумкового контролю. Основною формою занять є *індивідуальний урок*.

Навчання проводиться за *модулями*. Кожен модуль передбачає формування певної частини компетентностей, що стають основою для подальшого навчання та досягнення нормативних навчальних результатів після завершення опанування типової навчальної програми.

Опанування нормативного змісту навчання за типовою навчальною програмою розраховано на мінімальну нормативну кількість навчальних тижнів – *35 тижнів на рік* (без урахування канікулярних періодів) та на мінімальний нормативний обсяг часу на опанування програми, що становить:

- для 1 та 2 років навчання – 70 год. на рік (*2 год. на тиждень*);
- для 3 – 5 років навчання – 105 год. на рік (*3 год. на тиждень*).

З метою реалізації індивідуального підходу до кожного/кожної учня/учениці та відповідно до принципів модульної системи навчання в робочій навчальній програмі рекомендовано на розсуд викладача **загальну кількість навчальних годин** розподіляти на: поглиблення та вдосконалення набутих навичок та вмій учнів або збільшення часу на вивчення окремих модулів у зв'язку з індивідуальною потребою учня/учениці; повторення/закріплення вивченого матеріалу; репетиції та підготовку до контрольних заходів та/або публічних виступів; планування та проведення інших форм роботи (відвідування культурно-мистецьких заходів, пов'язаних зі змістом мистецької освіти тощо); відпрацювання нормативного змісту навчання через непередбачувані обставини (карантин, хвороба учня/учениці тощо).

Навчальний репертуар з навчальної дисципліни «**Музичний інструмент віолончель**» формується викладачем самостійно з урахуванням індивідуальних здібностей учнів та змісту типової навчальної програми.

Для моніторингу рівня навчальних досягнень учнів застосовуються форми **поточного та підсумкового контролю**.

Поточний контроль здійснюється викладачем упродовж навчального року: під час навчальних занять (*поурочний контроль*), за підсумками кожного модуля (*модульний контроль*). Поточний контроль може проходити у формі: контрольних уроків, прослуховувань, переглядів, заліків, у тому числі технічних. Конкретні форми поточного (*поурочного, модульного*) контролю визначаються викладачем відповідно до робочої навчальної програми.

Підсумковий контроль здійснюється після завершення кожного року навчання у формі річного *контрольного заходу*, що включає перевірку результатів навчання за типовою навчальною програмою. Наприкінці 5 року навчання проводиться **підсумковий контроль** за результатами опанування типової навчальної програми у формі *іспиту* (публічний/концертний виступ). Оцінювання в процесі **підсумкового контролю** здійснюється за результатами опанування типової навчальної програми в повному обсязі та передбачає перевірку набутих фахових компетентностей за показниками, що відповідають нормативним результатам навчання, визначеним типовою навчальною програмою.

Визначення рівня досягнення учнями результатів навчання середнього (базового) підрівня початкової мистецької освіти передбачає бальну форму через виставлення балів (оцінок) у цифровому (числовому) виразі за поділом на 4 рівні: початковий (1 – 3 бали), середній (4 – 6 бали), достатній (7 – 9 балів), високий (10 – 12 балів). Метою оцінювання є визначення рівня навчальних досягнень учня/учениці в оволодінні змістом, визначеним цією типовою навчальною програмою на кожному з етапів навчання (*Додаток*).

Оцінювання має бути систематичним і послідовним, спрямованим на підтримку учнів в їх навчальних успіхах, розуміння ними власного прогресу навчання й формування бажання досягати навчальних результатів за типовою навчальною програмою; не передбачає порівняння з досягненнями інших учнів та не залежить від складності опанованого репертуару, темпу набуття компетентностей тощо.

НОРМАТИВНИЙ ЗМІСТ, ОБСЯГ ТА РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Перший рік навчання. Завдання: розвиток свободи виконавського апарату та координації ігрових рухів, вивчення гам у 2-3 октави, арпеджіо тризвуків, вдосконалення техніки виконання штрихів (*detache, legato, martele, staccato*, комбінованих та асиметричних штрихів, пунктирного штриха), культури звуковидобування, вільне володіння переходами в позиції (від половинної до VI); розвиток навичок читання нот з листа, робота над твором великої форми в співпраці з концертмейстером. Виховання сценічної витримки.

Навчальні модулі	Зміст навчання	Орієнтовна кількість годин	Результати навчання
<i>Модуль 1</i>	Вивчення мажорних та мінорних гам у 2 октави до 2-х знаків при ключі (арпеджіо тризвуків до 1-3 нот на смичок, арпеджіо домінантсептакорда з переходами в II, III, V, VI позиції. Штрихи: <i>detache</i> (у різних частинах смичка), <i>legato</i> (до 8 нот на смичок), <i>martele, staccato</i> (до 8 нот на смичок), комбіновані та асиметричні штрихи, пунктирний штрих у різних частинах смичка.	32	Дотримується єдиного метроритму, тримає на контролі зміну струн, позицій, якість звуку під час виконання мажорних та мінорних гам у 2 октави до 2 знаків при ключі з переходами в II, III, V, VI позиції. Виконує якісно штрихи: <i>detache, legato, martele, staccato</i> , комбіновані та асиметричні штрихи, пунктирний штрих у середньому темпі та знає їх графічне позначення в нотному тексті. Грає вправи та етюди для розвитку навичок володіння штрихами.

	<p>Освоєння непарних ритмічних групувань – дуолей-тріолей та їх чергування.</p> <p>Розвиток артикуляції та рухливості пальців лівої руки.</p> <p>Розвиток музично-виконавських якостей</p> <p>Удосконалення прийому vibrato як засобу музичної виразності.</p> <p>Самостійне опанування нескладного навчального матеріалу. Розбір музичного твору: жанр, форма та засоби музичної виразності.</p>	<p>Слідкує за свободою правої руки та якісним звуковидобуванням.</p> <p>Дотримується точного співвідношення ритмічних групувань в одному метрі (дуолі, тріолі).</p> <p>Здійснює постійний контроль за станом ігрового апарату. Виправляє неточну інтонацію. Демонструє активність та чіткість пальців лівої руки під час виконання переходів у позиції. Грає вправи та етюди для засвоєння зміни позицій.</p> <p>Приділяє увагу якості звуковидобування. Використовує різну силу та якість звуку під час виконання творів різного характеру та жанру. Грає вправи для розширення діапазону сили звуку. Здійснює постійний контроль за станом ігрового апарату та інтонації. Розуміє та використовує в навчанні професійну музичну термінологію.</p> <p>Виконує вправи для розвитку прийому vibrato. Здійснює контроль за амплітудою та частотою вібраційних рухів. Вслухається в якість звуку та корегує його при потребі.</p> <p>Самостійно виконує навчальні завдання, у тому числі самостійно розбирає та вчить музичні твори, що відповідають складності 2-3 року навчання на елементарному підрівні. За допомогою викладача, визначає жанр та форму. Позначає апплікатуру. Розрізняє основні градації динаміки, назви та позначення динамічних відтінків. Розрізняє темпи для відтворення характеру та художнього образу музичного твору.</p>
--	---	--

	Розвиток музичної пам'яті.		Повторює раніше вивчені твори з метою розвитку довгострокової пам'яті та накопичення репертуару.
Модуль 2	<p>Подальше опанування різноманітних метроритмічних групувань: пунктирного ритму, комбінованих та асиметричних штрихів з використанням різних частин смичка. Вивчення позицій ставки. Закріплення прийомів гри у високих позиціях.</p> <p>Вивчення подвійних нот у межах I-IV позиції (сексти). Робота над поєднанням позицій під час гри подвійними нотами.</p> <p>Твори великої форми (концерти, сонати, варіації) та відмінності їх побудови. Робота над ними.</p> <p>Робота в ансамблі з концертмейстером.</p>	38	<p>Відтворює точно пунктирний ритм. Використовує різні частини смичка під час виконання комбінованих та асиметричних штрихів. Демонструє чіткість рухів пальців лівої руки під час виконання всіх видів штрихів.</p> <p>Орієнтується в позиціях ставки, змінює розташування пальців за допомогою різних вправ. Виконує вправи та етюди для закріплення прийомів гри у високих позиціях. Грає подвійні ноти в межах I-IV позиції (сексти). Слідкує за поєднанням позицій. Контролює стан ігрового апарату. Здійснює слуховий контроль за якістю звуку.</p> <p>Розуміє особливості побудови твору великої форми (на прикладі твору навчального репертуару).</p> <p>Відтворює характер та художній образ музичного твору із застосуванням визначених засобів музичної виразності (динаміка, артикуляція, темп тощо) як елементів музичної мови. Відрізняє темброві особливості твору. Виконує музичний твір з емоційним забарвленням. Демонструє якісне володіння виконавською технікою.</p> <p>Під час гри в ансамблі з концертмейстером досягає відповідного рівня метроритмічної, інтонаційної, динамічної, тембрової та штрихової ідентичності. Контролює якість звуку та стан ігрового апарату.</p>

	Розвиток основ психологічної підготовки до публічного виступу, виховання сценічної витримки.		Вміє впевнено поводитись на сцені завдяки неодноразовим публічним виступам (сім'я, клас, зал). Виконує музичні твори з власним відчуттям та емоційним забарвленням.
Всього годин у навчальному році:		70	

На підсумковому контрольному заході учень/учениця виконує одну частину твору великої форми або дві контрастні частини та п'єсу або дві різнохарактерні п'єси.

Очікувані результати: під час виконання програми підсумкового річного контролю учень/учениця:

демонструє технічні навички гри на віолончелі в межах I – VI позицій, контролює якість звуковидобування та правильну координацію рухів;

застосовує засоби музичної виразності (динаміка, темп, вібрація) як елементи музичної мови, які необхідні для відтворення характеру та художнього образу музичного твору;

відтворює точно метроритмічний малюнок, чистоту інтонації, структуру музичного твору та фрази.

Другий рік навчання. Завдання: розвиток свободи виконавського апарату на основі вдосконалення техніки; подальше оволодіння штрихами *detache, legato, portato, martele, staccato, spiccato, sautille*, комбінованими і асиметричними штрихами; робота над музично-образною стороною творів, розвиток музичного слуху, ритму, навичок вивчення тексту напам'ять; накопичення концертного репертуару; формування сценічної витримки та виконавської стабільності; використання музично-теоретичних знань у роботі над творами.

Навчальні модулі	Зміст навчання	Орієнтовна кількість годин	Результати навчання
Модуль 3	Мажорні та мінорні гами у 2 октави до 3-х знаків при ключі з переходами в II, III, V, VI та позиції ставки по 8-16 legato на смичок, (арпеджіо тризвуків по 3 ноти на смичок, арпеджіо домінантсептакорда до 4 нот на смичок.). Гама подвійними нотами:, секстами. Вправи на терції.	32	Виконує мажорні та мінорні гами у 2 октави до 3-х знаків при ключі з переходами в II, III, V, VI та позиції ставки по 8-16 legato на смичок; арпеджіо тризвуків по 3 ноти на смичок, арпеджіо домінантсептакорда до 4 нот на смичок. Виконує гама секстами та підготовчі вправи для вивчення терцій. Контролює та виправляє неточну

	<p>Непарні ритмічні групування – дуолі тріолі, квінтолі.</p> <p>Штрихи комбіновані та асиметричні. Продовження роботи над штрихами <i>detache</i>, <i>legato</i>, <i>portato</i>, <i>martele</i>, <i>staccato</i>.</p> <p>Ознайомлення зі штрихом <i>spiccato</i>.</p> <p>Подальший розвиток музично-образного мислення. Сильові особливості твору, його музична форма.</p> <p>Розвиток рухливості та артикуляції пальців лівої руки. Самостійна робота над нескладним репертуаром.</p>		<p>інтонацію, дотримується темпової єдності під час виконання гам, арпеджіо тризвуків та арпеджіо домінантсептакорду.</p> <p>Відтворює ритмічно правильно непарні ритмічні групування – дуолі, тріолі, квінтолі під час виконання творів.</p> <p>Володіє комбінованими та асиметричними штрихами, пунктирним штрихом. Знає як позначаються штрихи <i>detashe</i>, <i>legato</i>, <i>martele</i>, <i>staccato</i>, <i>spiccato</i> в нотному тексті та дотримується ритмічної точності та характерності виконання цих штрихів у помірному темпі. Користується штрихами <i>detache</i>, <i>legato</i>, <i>portato</i>, <i>martele</i>, <i>staccato</i>, під час виконання етюдів та творів малих форм.</p> <p>Виконує підготовчі вправи для вивчення штриха <i>spiccato</i>.</p> <p>Володіє різноманітними засобами музичної виразності (динамічні відтінки, темп, вібрація); усвідомлює стильові особливості твору, його музичної форми та використовує відповідні виконавські прийоми для розкриття змісту. Виконує вправи та етюди для розвитку рухливості та артикуляції пальців лівої руки. Демонструє чітку аплікатуру та інтонаційну дисципліну. Розбирає твори середньої складності.</p>
Модуль 4	<p>Позиції ставки. Зміна розташування пальців, зміна позиції зі ставкою, розвиток позиційної техніки: удосконалення прийомів гри в позиціях ставки. Вібрація у високих позиціях.</p>	38	<p>Вміє грати в позиціях ставки, вдосконалює навички зміни позицій та засвоює прийоми гри у високих позиціях.</p> <p>Виконує вправи для розвитку вібрації у високих позиціях, зберігаючи свободу лівої руки.</p>

	<p>Розвиток навичок аналізу музичної форми (двочастинна; тричастинна з репризою; сонатна; рондо; рондо-соната).</p> <p>Робота над фразуванням у музичних творах різних за жанром, стилем і характером. Формування самостійного мислення з елементами теоретичного аналізу жанру, форми.</p> <p>Вивчення та виконання твору великої форми етюдів, п'єс.</p> <p>Гра в ансамблі з концертмейстером.</p> <p>Використання фонограми.</p> <p>Психологічна підготовка до виступу.</p>		<p>Визначає різні види елементів музичного твору (мотив, фраза, речення, період) та музичних форм (двочастинна; тричастинна з репризою; сонатна; рондо; рондо-соната).</p> <p>Демонструє вміння самостійно визначати наявність цезур і кульмінацій.</p> <p>Вміє аналізувати форму, жанр, будову, тональний план твору. Усвідомлює стильові особливості твору, застосовує ці знання на практиці.</p> <p>Виконує твір великої форми розуміє ладо-тональне та динамічне співвідношення між частинами. Використовує різноманітні технічні прийоми, штрихи для відтворення задуму композитора. Використовує весь об'єм навичок на практиці.</p> <p>Демонструє вміння слухати концертмейстера та взаємодіяти з ним під час виконання творів. Вміє користуватись фонограмою під час домашніх занять.</p> <p>Поводиться впевнено на сцені, контролює свій психологічний стан.</p>
Всього годин у навчальному році:		70	

На підсумковому контрольному заході учень/учениця виконує одну частину твору великої форми або дві контрастні частини та п'єсу.

Очікувані результати: під час виконання програми підсумкового річного контролю учень/учениця:

демонструє виконавські навички гри на інструменті: здійснює постійний контроль за станом ігрового апарату;

застосовує засоби музичної виразності, які необхідні для відтворення характеру та художнього задуму музичного твору;

відтворює точно ритм, чисто інтонує, вміє передати під час гри будову музичного твору та фрази;

виконує музичні твори з власним емоційним забарвленням.

Третій рік навчання. Завдання: розвиток техніки лівої руки; освоєння мелізматика (форшлаг, мордент, трель), ознайомлення з сучасними ритмами, оволодіння специфічними способами звуковидобування: натуральні та штучні флажолети, *pizzicato* лівою рукою, гра під сурдину; виховання самостійності, відповідальності учня; розширення світогляду учня, виховання музичного смаку, вивчення творів різних жанрів та музичних стилів; подальше виховання сценічної культури, сценічної витримки.

Навчальні модулі	Зміст навчання	Орієнтовна кількість годин	Результати навчання
Модуль 5	<p>Мажорні та мінорні гами у 3 октави до 2-3 знаків при ключі по 8-16 legato на смичок, арпеджіо тризвуків по 3 legato, арпеджіо септакордів по 4 legato.</p> <p>Подвійні ноти: вправи до виконання терцій, сексти, в обсязі 2-х октав.</p> <p>Виконання хроматичних гам ущільненою аплікатурою Удосконалення технічних навичок виконання віртуозних творів, швидке переключення на різні види техніки.</p> <p>Різноманітні групування нот (дуолі, тріолі, квінтолі, секстолі).</p>	48	<p>Виконує 3-октавні мажорні та мінорні гами до 2-3 знаків при ключі по 8-16 legato на смичок, різними штриховими варіантами; арпеджіо тризвуків по 3 legato, арпеджіо септакордів по 4 legato. Дотримується єдиного метроритму, контролює зміну струн, позицій, якість звуку під час виконання мажорних та мінорних гам, тризвуків та арпеджіо септакордів.</p> <p>Грає гами подвійними нотами (терції, сексти,) у межах 2-х октав. Контролює точну інтонацію під час виконання мелодичних інтервалів (подвійних нот) – «ламаних» терцій, «ламаних» секст.</p> <p>Дотримується аплікатурної дисципліни під час виконання хроматичних послідовностей та хроматичних гам. Виконує вправи та етюди на різні види штрихової техніки та технічних навичок лівої руки. Грає вправи для розвитку навичок виконання віртуозних пасажів. Виконує впевнено деякі віртуозні твори, якісно та швидко здійснює перехід на інші види техніки.</p> <p>Відтворює ритмічно правильно ритмічні групування (дуолі, тріолі, квінтолі, секстолі).</p>

<p>Модуль 6</p>	<p>Розвиток рухливості пальців лівої руки; вивчення мелізмів (трелі, форшлаги, морденти) для подальшого застосування під час виконання творів.</p> <p>Робота над музичним твором великої форми та мініатюрами. Сонатна форма як основа більшості творів великої форми. Вміння аналізувати стиль, форму, жанр, структуру, тональний план твору. Вміння визначити засоби музичної виразності.</p> <p>Робота над творами з використанням метронома. Психологічні прийоми підготовки до публічного виступу, виховання сценічної витримки, сценічної культури.</p>	<p>57</p>	<p>Виконує етюди та вправи для удосконалення техніки лівої руки, вміє виконувати мелізми (трелі, форшлаги, морденти) та розуміє, як вони позначені в нотному тексті. Знає та виконує прийом звуковидобування <i>pizzicato</i> лівою рукою.</p> <p>Виконує твір великої форми та знає його будову. Застосовує опановані технічні прийоми та засоби музичної виразності під час виконання музичного твору. Визначає жанр та форму твору. Виконує твори великої форми та мініатюри в ансамблі з концертмейстером, досягаючи метроритмічної, динамічної, тембрової та штрихової ідентичності. Працює над твором, визначаючи стиль, структуру, тональний план твору.</p> <p>Користується метрономом, виконує твори під метроном у різних темпах. Застосовує психологічні прийоми підготовки до публічного виступу (самонавіювання, вправи).</p>
<p>Всього годин у навчальному році:</p>		<p>105</p>	

На підсумковому контрольному заході учень/учениця виконує одну частину твору великої форми або дві контрастні частини та п'єсу.

Очікувані результати: під час виконання програми підсумкового річного контролю учень/учениця:

демонструє впевнену сценічну поведінку, набуті протягом навчального року виконавські навички гри на інструменті;

застосовує засоби музичної виразності (динаміка, темп, вібрація), які необхідні для відтворення характеру та художнього образу музичного твору;

відчуває характер музичного твору, розуміє домінуючий настрій, спрямування руху музичної думки, особливості певного ритму;

розкриває образну складову творів великої форми та мініатюри в ансамблі з концертмейстером, досягаючи метроритмічної синхронності, динамічної, тембрової та штрихової ідентичності.

Четвертий рік навчання. Завдання: удосконалення штрихів: *detache, legato, portato, martele, staccato, spiccato, sautille, ricochet*; поєднання зміни позицій зі зміною струн, переходами з позиції в позицію, переходами під час гри подвійними нотами; удосконалення прийому *vibrato*; використання динаміки як засобу музичної виразності, розуміння залежності звучання інструмента від різних акустичних умов; вміння застосовувати знання, отримані на теоретичних заняттях, тобто аналізувати музичні твори, їхній жанр, стиль, будову, тональний план, засоби виразності.

Навчальні модулі	Зміст навчання	Орієнтовна кількість годин	Результати навчання
Модуль 7	<p>Мажорні та мінорні гами на 3 октави; по 8-16 legato на смичок, різними штриховими варіантами; арпеджіо тризвуків по 3 legato, арпеджіо септакордів по 4 legato до 3 знаків при ключі. Подвійні ноти: терції, сексти на 2 октави.</p> <p>Удосконалення штрихової техніки: <i>detache, legato, portato, martele, staccato, spiccato, ricochet</i> у помірних та швидких темпах. Вправи для засвоєння штриха <i>sautille</i>.</p>	48	<p>Виконує мажорні та мінорні гами на 3 октави до 3 знаків при ключі; по 8-16 legato на смичок, різними штриховими варіантами; арпеджіо тризвуків по 3 legato, арпеджіо септакордів по 4 legato; подвійні ноти: терції, сексти на 2 октави.</p> <p>Демонструє позитивну динаміку в оволодінні прийомами виконання штрихів: <i>detache</i> різними частинами смичка, <i>legato, martele, staccato, spiccato, ricochet</i>, пунктирний ритм, комбіновані штрихи на основі постійного слухового контролю. Виконує вправи та етюди на закріплення штрихів: <i>detache, legato, portato, martele, staccato, spiccato, sautille, ricochet</i> у помірних та швидких темпах. Володіє якісним поєднанням зміни позицій зі зміною струн, переходами з позиції в позицію, переходами в процесі гри подвійними нотами, усвідомлено інтонує на основі постійного слухового контролю.</p>

	<p>Ознайомлення з творами різних жанрів (класичні та сучасні). Робота над музичними творами різними за характером та технікою виконання.</p>		<p>Виконує музичні твори різних жанрів. Розуміє музичну форму твору, відчуває фразування, розкриває емоційно-смісловий зміст, закладений композитором. Застосовує опановані засоби музичної виразності різноманітні прийоми звуковидобування, артикуляційні прийоми, різнобарвне vibrato, мелізми тощо.</p>
Модуль 8	<p>Поєднання різноманітних штрихових варіантів. Розвиток рухливості пальців, закріплення позицій ставки.</p> <p>Різнманітні групування нот (дуолі, тріолі квінтолі, секстолі, септолі). Робота з новим нотним матеріалом. Самостійне опанування навчального матеріалу (аналіз форми, стилю, метроритмічної основи твору, штрихів, аплікатури).</p> <p>Формування музичних уподобань та виховання практичних навичок для власної інтерпретації.</p>	57	<p>Грає етюди та вправи в різноманітних штрихових варіантах, використовує опановані навички гри для якісного виконання штрихової техніки, для удосконалення техніки лівої руки, рухливості пальців, позиційної техніки. Демонструє свідоме ставлення до вивчення та удосконалення технічних навичок під час виконання творів. Виконує хроматичні послідовності.</p> <p>Відтворює ритмічно правильно ритмічні групування (дуолі, тріолі, квінтолі, секстолі, септолі)</p> <p>Вміє читати з листа нові твори з відтворенням усіх позначок, що зустрічаються у нотному тексті. Вміє виконувати навчальні завдання: аналізувати форму, стиль, метроритмічну основу твору, штрихи, аплікатуру.</p> <p>Демонструє власні музичні уподобання, власну інтерпретацію..</p>
Всього годин у навчальному році:			105

На підсумковому контрольному заході учень/учениця виконує одну частину твору великої форми або дві контрастні частини та п'єсу.

Очікувані результати: під час виконання програми підсумкового річного контролю учень/учениця:

демонструє високоякісні виконавські навички гри на інструменті;

постійно контролює чистоту інтонації, якість звуковидобування та правильну координацію і свободу рухів;

застосовує засоби музичної виразності як елементи музичної мови, які необхідні для відтворення характеру та художнього образу музичного твору, вміє застосувати набуті в процесі навчання навички;

демонструє впевнену сценічну поведінку.

П'ятий рік навчання. Завдання: робота над звуковеденням, інтонацією, пасажами, плавністю переходів у позиції та при зміні струн; оволодіння динамічною і тембровою палітрою, знання основної музичної термінології щодо темпів (швидкі, помірні, повільні), змін темпів, характеру виконання, штрихів та ін.; удосконалення навичок гри в ансамблі, вміти слухати себе, концертмейстера; впевнено поводитись на сцені; оволодіння репертуаром на якісному виконавському рівні, підготовка програми до випускного іспиту.

Навчальні модулі	Зміст навчання	Орієнтовна кількість годин	Результати навчання
Модуль 9	<p>Застосування ставки, ознайомлення з 7+ позиціями.</p> <p>Хроматичні гами, натуральні флажолети. Мажорні та мінорні гами на 3 октави до 4 знаків при ключі (legato включно по 16 нот на смичок, усіма основними штрихами: <i>martele</i>, <i>staccato</i>, <i>spiccato</i>, <i>sautille</i>, <i>ricochet</i> та пунктирний ритм верхньою половиною смичка).</p> <p>Подвійні ноти (терції, сексти, октави), T5/3, S6/4, VI6, D7. (арпеджіо тризвуків по 3-6 legato, арпеджіо септакордів по 4 legato).</p> <p>Складні ритмічні групування нот (квінтолі, секстолі, септолі тощо).</p>	48	<p>Застосовує ставку та орієнтується в позиціях вище 7-ої, розуміє, які ноти є в певній позиції на різних струнах.</p> <p>Виконує хроматичні гами та натуральні флажолети. Виконує мажорні та мінорні гами на 3 октави до 4 знаків при ключі (legato включно по 16 нот на смичок, усіма основними штрихами: <i>martele</i>, <i>staccato</i>, <i>spiccato</i>, <i>sautille</i>, <i>ricochet</i> та пунктирний ритм верхньою половиною смичка).</p> <p>Виконує подвійні ноти (терції сексти, октави), T5/3, S6/4, VI6, D7. (арпеджіо тризвуків по 3-6 legato, арпеджіо септакордів по 4 legato). Впевнено переходить з позиції в позицію, контролюючи м'язову свободу лівої руки.</p> <p>Відтворює складні ритмічні групування нот, зокрема, у повільних частинах старовинної та</p>

	<p>Робота над рухливістю та артикуляцією пальців, виконання вправ у різних комбінаціях.</p> <p>Вдосконалення гри акордів: розкладені, одночасно взяті 3-4-звучні акорди. Застосування тенорового та скрипкового ключів під час гри на віолончелі.</p> <p>Робота з музичним матеріалом.</p>		<p>класичної музики 16-ми, 32-ми, 64-ми тривалостями, квінтолі, секстолі, септолі тощо.</p> <p>Орієнтується в розмірах 12/8, 2/2, 3/2, 5/4 та їх поєднаннях у творах.</p> <p>Грає вправи, гами, етюди для розвитку рухливості та артикуляції пальців лівої руки.</p> <p>Демонструє якісну гру 3-4-звучних акордів, тримаючи на контролі інтонацію, якість звуку і фізичні відчуття рук.</p> <p>Знає теноровий, скрипковий ключі та може відтворити на віолончелі ноти, записані у відповідному ключі.</p> <p>Вміє самостійно розібрати музичний твір середньої складності та працювати над ним, використовуючи набуті навички.</p>
Модуль 10	<p>Робота над творами до підсумкового випускного іспиту. Інтерпретація музичних творів.</p> <p>Технічні труднощі творів та шляхи їх подолання, підвищення вимогливості до виразності виконання; володіння тембровими барвами, розподілом та відповідною швидкістю ведення смичка.</p> <p>Музична термінологія. Теоретичні знання та аналіз основного віолончельного репертуару.</p>	57	<p>Орієнтується в інтерпретації музичних творів, вміє порівнювати різні виконання.</p> <p>Демонструє вивчені засоби музичної виразності, повний спектр тембральної палітри інструмента, володіє навичками різних способів виконання штрихів.</p> <p>Працює над звуковеденням, інтонацією, пасажами, переходами у позиції та при зміні струн.</p> <p>Володіє динамічною і тембровою палітрою відтворює динамічні відтінки, crescendo, diminuendo, вільно використовує прийом vibrato.</p> <p>Знає основну музичну термінологію щодо темпів (швидкі, помірні, повільні), змін темпів, характеру виконання, штрихів та ін.</p> <p>Знає як позначаються в нотному тексті: натуральні флажолети, піцикато лівою рукою.</p> <p>Орієнтується в основному віолончельному репертуарі,</p>

	<p>Ансамблева гра, взаємодія з концертмейстером. Підготовка до публічного виступу.</p>	<p>включаючи твори різних стилів та жанрів (сюїти, сонати, концерти, п'єси, етюди, інструментальні мініатюри). Володіє навичками гри в ансамблі: вміє слухати себе, концертмейстера. Демонструє опановані навички сценічної витримки та творчого втілення сценічного образу. Володіє артистичною свободою та демонструє якісний рівень виконання.</p>
Всього годин у навчальному році:		105

На підсумковому контролі (випускному іспиті) учень/учениця виконує твір великої форми (одну або дві контрастні частини концерту/сонати), одну або дві різнохарактерні п'єси.

Очікувані результати: під час виконання програми підсумкового річного контролю учень/учениця:

володіє різними видами технічних навичок, опанованих у межах навчальної програми;

застосовує комплекс артикуляційних навичок та опанованих засобів музичної виразності відповідно до жанру, стилю, характеру музичного твору;

здійснює контроль над якістю звуку, інтонацією, метроритмом, динамікою, фразуванням;

контролює якість звуку, інтонації;

відтворює точно музичний текст (темп, динаміка, штрихи, фразування);

передає образний зміст музичного твору, виконує вивчений репертуар цілісно, виразно, дотримуючись форми та стилю музичних творів,

демонструє сценічну культуру поведінки, витримку та зосередженість.

СПИСОК ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ ТА РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Методична література

1. Беккер Х., Ринар Д. Техника и искусство игры на виолончели. Москва : Музыка, 1978. 288 с.
2. Беркман Т. Л., Грищенко К. С. Музыкальное образование учителя. Москва : АН СССР, 1956. 172 с.
3. Броун А. В. Очерки по методике игры на виолончели. Москва : Музыка, 1960. 92 с.
4. Вопросы методики начального музыкального образования. Москва : Музыка, 1981. 230 с.
5. Гузій Н. В. Основи педагогічного професіоналізму. Навч. посіб. Київ : НПУ ім. М. Драгоманова, 2004. 128 с.

6. Гинзбург Л. С. О работе над музыкальным произведением. Москва : Музыка, 1981. 143 с.
7. Давыдов К. Школа игры на виолончели. Москва : Музгиз, 1959. 87 с.
8. Дьяченко Н. Г., Котляревский И. А., Полянский Ю. А. Теоретические основы воспитания и обучения в музыкальных учебных заведениях. Киев : Музична Україна, 1987. 110 с.
9. Душний А. І. Активізація творчої діяльності майбутніх педагогів музики. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. Київ, 2005. 140 с.
10. Кабалевский Д. Б. Как рассказывать детям о музыке. Москва : Просвещение, 1989. 224 с.
11. Квик Н., Віолончель : методика викладання. Львів : Галицька видавничча спілка, 2012. 56 с.
12. Полянський Ю. О. Нариси з методики викладання гри на віолончелі. Київ : Музична Україна, 1978. 72 с.
13. Сапожников Р. Обучение начинающего виолончелиста. Москва : Музыка, 1978. 104 с.
14. Сапожников Р. Основы методики обучения игре на виолончели. Москва : Музыка, 1967. 224 с.
15. Сапожников Р. Первоначальное обучение виолончелиста : методика развития первоначальных навыков игры на виолончели. Москва : Музгиз, 1962. 98 с.
16. Степанов Б. А. Основные принципы применения смычковых штрихов. Москва : Музгиз, 1960. 110 с.
17. Струве Б. А. Вибрация как исполнительский навык игры на смычковых инструментах. Москва : Ленинград : Музгиз, 1933. 62 с.
18. Струве Б. А. Пути начального развития юных скрипачей и виолончелистов : этюд из области музыкальной педагогики. Москва : Музгиз, 1952. 228 с.
19. Сумарокова В. Г. Київська струнно-смичкова школа в контексті європейського виконавського мистецтва (віолончель-контрабас). *Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського*. Вип. 1 : Музичне виконавство. Київ : Вид-во НМАУ, 1999. С. 38–52.
20. Сумарокова В. В. С. Червов – виконавець і педагог (до питання про становлення української віолончельної школи). *Музичне виконавство*. Кн. 6. Вип. 14. Київ : Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2000. С. 77–87.
21. Шульпяков О. Техническое развитие музыкантов-исполнителей. Москва : Музыка, 1973. 253 с.

ЗБІРКИ НАВЧАЛЬНОГО РЕПЕРТУАРУ:

Гами, етюди, вправи

1. Антонова Л. Хрестоматія виолончелиста. Етюди. Середні класи ДМШ. Санкт-Петербург : Композитор, 2010. 72 с.
2. Антонова Л. Хрестоматія виолончелиста. Етюди. Старші класи ДМШ. Санкт-Петербург : Композитор, 2011. 96 с.

3. Гинзбург Л. Штрихи и упражнения к виолончельным сонатам Луиджи Боккерини. Москва : Ленинград : Музыка, 1948. 56 с.
4. Грановский Н. Этюды средней трудности для виолончели. Москва : Госмузиздат, 1958. 60 с.
5. Григорян Л. Школа этюдов. Москва : Советский композитор, 1978. 72 с.
6. Грюцмахер Ф. 24 этюды ор. 38. Лейпциг : С. F. Peters. 30 с.
7. Доцауэр Ю. Избранные этюды. Тетр. 1. Москва : Музыка, 1947. 68 с.; Тетр. 2., 1962. 72 с.
8. Этюды для віолончелі на різні види техніки : 5 клас ДМШ. Київ : Музична Україна, 1977. 56 с.;
9. Кальянов С. Виолончельная техника. Москва : Музыка, 1968. 96 с.
10. Мардеровский Л. Гаммы и арпеджио. Москва : Ленинград : Музыка, 1948. 96 с.
11. Мардеровский Л. Избранные этюды для старших классов. Москва : Музыка, 1966. 56 с.
12. Сапожников Р. Избранные этюды для виолончели. Для старших классов ДМШ и музучилищ. Вып. 2. Москва : Музыка, 1963. 91 с.
13. Этюды русских и советских композиторов : для виолончели. Москва : Музыка, 1973. 52 с.

Концерты, сонаты

1. Бах И. С. Концерт № 1. Соль-мажор. Обр. для виолончели и фортепиано Г. Пятигорского. Москва : Гос. муз. издательство, 1961. 20 с.
2. Бреваль Ж. Концерт № 2. Москва : Музыка, 1973. 32 с.
3. Вивальди А. Концерт ля-минор. *Педагогический репертуар ДМШ 5–7 кл.* Москва : Музыка, 1954. 24 с.
4. Вивальди А. Концерт № 9 си-минор. *Педагогический репертуар музучилищ.* Москва : Музыка, 1971. 20 с.
5. Віолончель. 5 клас. Перша частина : учбовий репертуар ДМШ. Київ : Музична Україна, 1989. 76 с.
6. Пьесы русских композиторов. *Педагогический репертуар ДМШ 6–7 кл.* Москва : Музыка, 1968. 80 с.
7. Виельгорский М. Тема с вариациями для виолончели с оркестром : переложение для виолончели с ф-но. Москва : Музгиз, 1959. 31 с.
8. Гайдн Й. Концерт До-мажор : для виолончели с оркестром. Москва : Музыка, 1981. 36 с.
9. Гендель Г. Соната соль-минор для виолончели и фортепиано. Москва : Музгиз, 1952. 32 с.
10. Гольтерман Г. Концерт №3. Ор. 51. Москва : Ленинград : Музыка, 1947. 32 с.
11. Гольтерман Г. Концерт №5. Москва : Музыка, 1957. 36 с.
12. Дюпор Ж. Соната соль-мажор. *Педагогический репертуар ДМШ.* Москва : Музыка, 1954. 20 с.
13. Иордан И. Концерт. Москва : Ленинград : Музыка, 1971. 32 с.
14. Классические сонаты. Вып. 1. Москва. Музыка. 1959. 98 с.

15. Концерты и пьесы крупной формы (Гольтерман, Гоенс). *Педагогический репертуар*. Москва : Музыка, 1972. 140 с.
16. Концерты и пьесы крупной формы (Гайдн И. Концерт Ре-мажор (мал.)). *Педагогический репертуар*. Москва : Музыка, 1972. 36 с.
17. Концерты и пьесы крупной формы (Фитценгаген, Ромберг, Марчелло, Бреваль). Москва : Музыка, 1974. 78 с.
18. Корелли А. Вариации на тему «Фолии» : Концертный репертуар виолончелиста. Москва : Музгиз, 1957. 20 с.
19. Лизогуб И. Соната для виолончели и фортепиано. Киев : Музична Україна, 1989. 40 с.
20. Лео Л. Концерт Ре-мажор : для виолончели и оркестра. Москва : Музыка, 1958. 32 с.
21. Монн М. Концерт соль-минор. *Педагогический репертуар : Концерты и пьесы крупной формы*. Москва : Музыка, 1977. 36 с.
22. Моцарт В. Концерт. *Педагогический репертуар ДМШ 5–6–7 кл.* Москва : Музыка, 1954. 36 с.
23. Нэльк А. Концертино : Ре-мажор : соч. 131, № 2. Кленгель Ю. Концертино : Ре-минор : для виолончели и фортепиано. *Педагогический репертуар ДМШ 6–7 кл.* Москва : Музгиз, 1961. 28 с.
24. Сборник старинных сонат (Марчелло, Ариости, Корелли). Вып. 2. ДМШ 6–7 кл. Москва : Музгиз, 1961. 96 с.
25. Свендсен И. Концерт. *Педагогический репертуар ДМШ 5–7 кл.* Москва : Музыка, 1954. 36 с.
26. Скарлатти А. Три сонаты. Ленинград : Музыка, 1962. 72 с.
27. Стамиц К. Концерт До-мажор. Москва : Музыка, 1960. 36 с.
28. Тартіні Дж. Концерт. Київ : Музична Україна, 1972. 36 с.
29. Хрестоматия для виолончели. Концерты. *Педагогический репертуар ДМШ*. Вып. 1. Москва : Музыка, 1988. 104 с.
30. Хрестоматия для виолончели. Концерты. *Педагогический репертуар ДМШ 6–7 классы*. Вып. 2. Москва : Музыка. 1990. 140 с.
31. Хрестоматия для виолончели. Старинные и классические сонаты. *Педагогический репертуар ДМШ. Средние классы*. Вып. 1. Москва : Музыка, 1991. 104 с.

П'єси

1. Антонова Л. Хрестоматия виолончелиста. Пьесы. Средние классы детской музыкальной школы. Санкт-Петербург : Композитор, 2009. 201 с.
2. Альбом виолончелиста-любителя : для виолончели и фортепиано. Вып. 1. Москва : Музыка, 1966. 30 с.
3. Бах И. С. Пьесы. *Педагогический репертуар ДМШ*. Москва : Музыка, 1988. 36 с.
4. Барвінський В. Твори для віолончелі і фортепіано. Київ : Музична Україна, 1974. 98 с.

5. Боккерини Л. Рондо. *Концертный репертуар виолончелиста*. Москва : Музгиз, 1955. 88 с.
6. Бострем М. Произведения выдающихся виолончелистов-композиторов : для виолончели и фортепиано. Вып. 2. Москва : Музыка, 1992. 96 с.
7. Гайдн Й. Дивертисмент си-минор. *Педагогический репертуар музучилищ*. Москва : Музгиз, 1963. 88 с.
8. Гайдн Й. Пьесы. *Педагогический репертуар ДМШ*. Средние и старшие классы. Москва : Музыка, 1990. 92 с.
9. Глиер Р. Два вальса. *Педагогический репертуар для виолончели и ф-но. ДМШ 5–7 кл.* Москва : Музгиз, 1956. 44 с.
10. Глиер Р. Пьесы. *Педагогический репертуар ДМШ*. Москва : Музыка, 1988. 62 с.
11. Гоноболин А. Песнь ветра. *Виолончель в ДМШ. Старшие классы*. Москва : GonobolinArt, 2014. 10 с.
12. Гоноболин А. Пьесы (средние классы). *Виолончель в ДМШ*. Москва : GonobolinArt, 2015. 10 с.
13. Григ Э. Пьесы. Педагогический репертуар ДМШ. Москва : Музыка, 1987. 84 с.
14. Давыдов К. Пьесы. Москва : Музыка, 1973. 88 с.
15. Дварионас Б. Тема с вариациями. *Педагогический репертуар ДМШ 5–7 кл.* Москва : Музыка, 1955. 52 с.
16. Детские пьесы. *Педагогический репертуар ДМШ*. Средние и старшие классы. Вып. 3. Москва : Советский композитор, 1981. 56 с.
17. Детские пьесы. *Педагогический репертуар ДМШ*. Старшие классы. Москва : Советский композитор, 1978. 76 с.
18. Жербін М. Вокаліз. Для віолончелі і фортепіано. Київ : Мистецтво, 1955. 16 с.
19. Жербін М. Дві п'єси для віолончелі і фортепіано. Київ : Державне видавництво образотворчого мистецтва і музичної літератури УРСР, 1959. 20 с.
20. Жербін М. Три п'єси для віолончелі і фортепіано. Київ : Мистецтво, 1964. 20 с.
21. Избранные пьесы русских и советских композиторов. Педагогический репертуар ДМШ 6–7 кл. Москва : Музыка, 1966. 72 с.
22. Квасневський В. Смичкові акварелі. Львів : Манускрипт, 2014. 72 с.
23. Квик Н. Збірник творів українських композиторів для віолончелі. Львів : Галицька видавнича спілка, 2021. 180 с.
24. Козицький П. Колискова. Київ : Мистецтво, 1951. 12 с.
25. Косенко В. Чотири п'єси для дітей. *Транскрипція для віолончелі і фортепіано Пеккера Г.* Київ : Мистецтво, 1952. 24 с.
26. Лятошинський Б. Мелодія на українську народну тему для віолончелі і фортепіано. Київ : Музфонд, УРСР, 1947. 8 с.
27. Пьесы зарубежных композиторов 19 века : для виолончели и фортепиано (Дворжак А., Гольтерман Г., Сен-Санс К., Бизе Ж., Куммер Ф.). Москва : Музыка, 1975. 124 с.
28. Педагогічний репертуар для віолончелі. Вип. 1–4. Київ : Мистецтво, 1987. 96 с.

29. Педагогічний репертуар для віолончелі. Вип. 7–9. Київ : Мистецтво. 1989. 106 с.
30. Поппер Д. Виртуозные пьесы для виолончели и фортепиано. Тетрадь 3. *Старшие классы ДМШ, училище, консерватория.* Санкт-Петербург : Композитор, 2004. 50 с.
31. Пьесы зарубежных композиторов. *Педагогический репертуар ДМШ 6–7 кл.* Москва : Музыка, 1966. 112 с.
32. Пьесы зарубежных композиторов. *Педагогический репертуар.* Москва : Музыка, 1975. 98 с.
33. Пьесы русских и советских композиторов. *Педагогический репертуар ДМШ 6–7 кл.* Москва : Музыка, 1975. 64 с.
34. Пьесы французских композиторов : для виолончели и фортепиано. *Педагогический репертуар музучилищ.* Москва : Музыка, 1972. 48 с.
35. Пьесы чешских композиторов. *Концертный репертуар виолончелиста.* Москва : Музгиз, 1963. 64 с.
36. Репертуар виолончелиста. (Степовой, Сечкин, Парадиз, Куперен, Сенайе, Шмитт). Киев : Музична Україна, 1977. 88 с.
37. Сборник пьес. *Концертный репертуар виолончелиста.* Москва : Музгиз. 1959. 104 с.
38. Сборник пьес / ред. Я. Смолянский. Москва : Советский композитор, 1989. 64 с.
39. Сборник пьес русских композиторов. *Педагогический репертуар ДМШ.* Москва : Музгиз, 1961. 72 с.
40. Скорульський М. Дві класичні п'єси / обр. Г. Пеккер. Київ, 1950. 20 с.
41. Сокальський В. Дві п'єси / обр. Г. Пеккер (Вальс, Колискова). Київ : Мистецтво, 1952. 20 с.
42. Степовий Я. Кантабіле. Київ : Державне видавництво образотворчого мистецтва і музичної літератури УРСР, 1955. 102 с.
43. Чайковский П. Ноктюрн. Соло. *Педагогический репертуар ДМШ 5–6–7 классы.* Москва : Музыка, 1959. 16 с.
44. Челкаускас Ю. Виолончельная музыка для юношества. Вып. 3. Москва : Музыка, 1989. 64 с.
45. Челкаускас Ю. Виолончельная музыка для юношества. Вып. 4. Москва : Музыка, 1990. 56 с.
46. Чобітко О. Hello, Cello! Популярні твори в перекладі для віолончелі і фортепіано. Львів : Растр, 2019. 76 с.
47. Шуберт Ф. Аллегретто граціозо. *Концертный репертуар виолончелиста.* Москва : Музгиз, 1956. 16 с.
48. Яценко В. В., Луценко О. О. Етюдів та каприси для віолончелі. Дніпро : Вища школа, 2019. 148 с.
49. Suzuki Cello School. Volume 5–9. 2003. USA. Dr. Shinichi Suzuki. 160 p.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Рівні компетенції	Бали	Характеристика навчальних досягнень
Початковий	1 – 3	Рівень відтворення музичного тексту не відповідає програмним вимогам. Учень/учениця може виконувати окремі фрагменти музичних творів, робить численні помилки, демонструє низький рівень володіння технічними навичками.
Середній	4 – 6	Виконання творів має велику кількість недоліків: зупинки, текстові помилки, невпевненість, слабка динамічна та емоційна виразність. Якість звуковидобування, володіння технічними навичками знаходяться на середньому рівні.
Достатній	7 – 9	Учень/учениця демонструє необхідні навички та вміння, але мають місце деякі технічні, темпові недоліки, порушення метроритмічної пульсації, невпевненість у втіленні образно-емоційної складової музичних творів.
Високий	10 – 12	Впевнене та якісне виконання творів, які відповідають вимогам поточного етапу навчання, високий технічний рівень виконання, вільне володіння опанованими засобами звуковидобування та прийомами гри. Втілення художнього образу музичного твору з усвідомленим застосуванням визначених засобів музичної виразності.